

הגזול ומאכיל פרק עשירי בבא קמא

ק"ב.

עין משפט נר מצוה

לפני יאוש. דשיני רשות בלא יאוש לא קני וכי אין גזילה קיימת שאלוה אחרי מות אביהן פטורין דלית ליה דרב חסדא: מאן דמסיני לה. להא דרמי בר חמא אברייא כ"ש אמתניתין דליכא טעמא אחרינא למפטריה אלא הא כל כמה דלא מחסרת לה למתניתין

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אע"פ שהן יודעין שהם של רבית בו, וא"ת והכי מדקדק מינה דכרשות לוקח דמי דאפילו לאו כרשות לוקח דמי א"ש דפטורין כיון דמדעת נתן לו ליתנהו גביה צבורת גזילה אלא צבורת הלוואה או ולכן אין חייבין להחזיר דמלוה על פה אינו גובה מן היורשין וי"ל דאע"ג דמדעת נתנם לו איתנייהו גביה צבורת גזילה דהוי כנתינה צטעות דלא נתן לשם מתנה אלא צבורת רבית ומיקרי גזילה בעיניה כיון שהמעות בעין והיו חייבין להחזיר אי לאו דכרשות לוקח דמי והיו שני רשות:

וְלֹא פֶשֶׁל דָּךְ גְּבִיָּה וְלֹא מִידֵי פִטוּרִין. מנו שסיו יכולין לומר החזרנו לך א"ר כגון שאין עדי גזילה אלא הודאת הבנים בצלד: קמ"ל והא אמר קמנים פטורין. ל"ג דהא לאו קושא היא דהיא דלעיל כסומכוס והך כרצנן דפירש צקונטרס אלא ה"ג כלל הספרים ואכילת קטן מיד משא אית ציה לא יהא אלא מזיק ומנן חש"ו פגיעתן רעה כו' וה"ר ה"ר למפרך מאכילת גדולים אמאי חייבין כי אכלו לרב חסדא לאחר יאוש ולרמי בר חמא לפני יאוש אע"ג דכי גזילה קיימת חייבין כי אכלו פטורים דפ"ל אלא פריך טפי להדיא אקטנים וליכא לאוקמי כגון שהניח להן אכילת אחריות נכסים ולהכי א"ש הא דגדולים חייבין לשלם אכל קטנים קשה דמ"מ יש לפטור מטעם דלין מקבלין עדות אלא צפני צלד דין דהא לא פטורים מהאי טעמא אלא לסומכוס ולא לרצנן:

מוסף רש"י
הניח להן אכילת מעות של רבית כו' אין חייבין להחזיר. דכמיני והכי את הגזילה אשר גזל והני לא גזל מיד, דקניניה בשטין רשות וקפדן רשות יורש כרשות לוקח דמי (לעיל דף כד). משתמשין בה לא ימי שאלתה. כל ימי מנן חסדא שאלתה אכילתו נכנסים (בבבבב) מנח א"ר חייבין באונסיה. דליתיה לאו שאלתו יניחו עלה (שם). דמי בשר בוול. וזה חשבון בלעגה דנקי, וזה חשבון פנקר מי שמת (כ"ד קמו:). והעור יחזירו לבעלים (בבבבב) אחריית נכסים. קרקעות (שם). איכא דמתני לה ארישא. להא ביטא להן אכילת אחריות נכסים חייבין לשלם ואחריות דחייבין צלזון דלשחטבד נכסים דלזבון חסות משעת שאלה (שם). ואיכא דמתני לה אסיפא. היכא דעבדוהו חס הניח להן אכילת אחריות נכסים משלמן תשלומי מעליה ולא בול, דלזבין להו למיזק (שם). כל שבך אסיפא. שטמיהו ואלוהו (שם). ופליגא דרב פפא. דלמך (לוקח) היא שעתא דמנו לה אונסין הוא דלמיזק חסדא עליה ולא משעת שאלה (שם). אבל ארישא לא. אם מתה לא מחייבי לשלומי ולא אחריות אשחטבד נכסי דלזבון משעת שאלה (שם). והיינו דרב פפא. דלמך לא אחריות משעת שאלה רמו עליה תשלומין אלא משעת אונסין ואיך והיא שעתא ליתיה לשאל דלחייב (שם). היתה פרה שאלה לו וטבחה בשבת פטור. דהיא שעתא דקא טמא לה גזל לא ממנה ומיתה וממון כיון כאלה. ולא גרסין שאין חייבין און טבחה ואין מביאה, דגבי שאל לא שייך לא כפל ולא ארבעה ומשה, שהרי חייב בקן לשלם אפילו טוען טענה נגד ואין קנס אלא או בנגד או בשומר חס הסומר עצמו טוען טענה נגד שאלה נגדה (שם).

לפני יאוש רב אדא בר אהבה מתני להא דרמי בר חמא אהא א"ר הניח להן אכילת מעות של רבית אע"פ שיודעין שהן של רבית אין חייבין להחזיר אמר רמי בר חמא זאת אומרת רשות יורש כרשות לוקח דמי רבא אמר לעולם אימא לך רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי ושאיני הכא דאמר קרא ואל תקח מאתו נשך ותרבית אהדר ליה כי היכי דנחי בהדך לדידיה קא מוהר ליה רחמנא לבריה לא מוהר ליה רחמנא מאן דמתני לה אברייא כ"ש אמתניתין מאן דמתני לה אמתניתין אבל אברייא רמי בר חמא כרבא מתני לה ת"ר הגזול ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם גדולים חייבין לשלם קטנים פטורין מלשלם ואם אמרו גדולים אין אנו יודעין חשבונו שחשב אבינו עמך פטורין משום דאמרי אין אנו יודעין פטורים אמר רבא הכי קאמר ג' גדולים שאמרו יודעים אנו חשבונו שחשב אבינו עמך ולא פש לך גביה ולא מירי פטורין תניא אידך הגזול ומאכיל ב' בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם ואכלום ב'ין גדולים בין קטנים חייבין קטנים מי מחייבי לא יהא אלא דאזיק אזוקי א"ר פפא דהכי קאמר הניח לפניהם ועדיין לא אכלום בין גדולים בין קטנים חייבין א"ר רבא ה"הניח להם אביהם פרה שאלה משתמשין בה כל ימי שאלתה ימתה אין חייבין באונסיה וטבחהו ואכלוה משלמין דמי בשר בוול הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם אכילת דמתני לה ארישא ואיכא דמתני לה אסיפא דמתני לה ארישא כל שכן אסיפא ופליגא דרב פפא מאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא והיינו דרב פפא דא"ר פפא דה"היתיה פרה גנובה לו וטבחה בשר חייב שכבר חייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת היתה פרה שאלה לו וטבחה בשבת פטור שאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד ת"ר והשיב את הגזילה אשר גזל מה ת"ל אשר גזל יחזיר בעין שגול מכאן אמרו הגזול ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם בין גדולים בין קטנים חייבין משום סומכוס אמרו גדולים חייבין קטנים פטורין בר חמא דרבי ירמיה טרק גלי באפיה דרבי ירמיה אתא לקמיה דרבי אבין אמר בשלם הוא תובע א"ל והא מייחיתא סהרי דאחזקי ביה בחיי דאביו א"ל וכי מקבלין עדים

פפא דלמך לקמן לא רמי חיוב אונסין אשאל עד שעה שחיתא: ואיכא דמסיני לה אסיפא. טבחהו ואכלוה משלמים דמי בשר בוול ואם הניח להן אכילת משלמין פרעון שלם דהווי אינהו צמקוס אכזוהו והואיל והן אכלוה משלמין: אכל ארישא. דמתה דכרעה לא דלא אחריתן אשחטבד נכסים דלא רמי חיוב אונסין על השואל עד שעת אונסין והכא כי אמתניסא ליתיה לשואל והני לא קבול עליהו מיד: והיינו דרב פפא דאמר היספ פרה גנובה לו. כלומר גנב פרה מערב שבת וטבחה בשבת חייב אף צתשלומין ארבעה וחמשה שהרי נתחייב צקן קודם שיבא לידי איסור סקילה ואף על גב דקנסא לא אחי עליה עד שעת לא פטרינא ליה מקנסא משום חיוב מיתה דלמך באלו נערות (כמדות דף לז:). קנס חידוש הוא שחידשה תורה הלך אע"ג דמקטיל משלם: היספ פרה שאלה לו וטבחה בשבת פטור. מן הכל דלא אחריתן משעת שאלה מחייב ליה אקרנא וקמה צרסומיה אפילו למלאך המות אלא בשעת טביחה הוא דגזילה ואיסור שבת וגניבה באין כאחד ונפטור מן הקרן משום דקס ליה דכרעה מיינה וקנסא ליכא דהא אין כפל ולא ארבעה וחמשה אלא בגנב עצמו שגנב מציב בעלים או בשומר חס הכא לפטור עצמו צטענת גניבה אכל שואל ונושא שכן ושוכר שאין יכולין להפטר צטענת גנב אין בהן כפל דלמך צמק דוכתי לא אם אמרת בשומר חס שכן משלם תשלומי כפל תלמך צ"ש כו': שאם אין גניבה אין טביחה ואין מביאה לא גרס ליה. אכן שמעינן כאלו וצמקוהו (לז:). וכן פירש לנו רבינו שאם אין גניבה אחר פטור מן הקרן משום דקס ליה דכרעה מיינה אין טביחה קנס נמי לא משלם ואף על גב דחידוש הוא ואין מיתה פטורוהו הכא דליכא קרן פטור דתשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא ולא תשלומי ג' ד' וכי מדלית מהכא קרנא הווי להו ג' ללאך וד' לצקר. ולא היה לי לב להביא את מושל שטעם זה אין צריך לכאן שהרי אין קנס בשואל הטובח ואפילו אחריתן כרז פפא דעד השתא קס צרסומיה דמרה אפילו הכי גזלן נעשה עליה ולא גנב שאין דין גנב אלא צטוען טענה גנב והווי שומר חס. וכי גרס ליה צמקוהו [שם] גרסין ליה וצמלתא א"ר רבא דלמך התם גנב וטבחה בשבת פטור שאם אין גניבה כו' דהתם בגנב עצמו קאי וליכא למיפטריה מקנסא אלא משום האי טעמא אכל דכרז פפא ליכא למגרסא לא התם ולא הכא ואידי דמילתא דרב פפא איתמר התם גבי מלתא דרבא איגרסא נמי אגב שטפא דכרז פפא ותשובות רב האי גאון מסייעא לי: עיין שגול כלומר אם גזילה קיימת יחזיר אכל אין גזילה קיימת פטור ודלדיה ליכא לאוקמה אלא צמקו: בר חמא דרבי ירמיה. קטן הוא: טרק גלי. דלת פתוחה צבית אביו סגר ולא הניח ליכנס לפי שהיה רואה רבי ירמיה להחזיק צה: דאחזקי צה צהי דאביו. והיה טוען שאביו מכרה לו או נתנה לו: שאל

(א) צ"מ סב. לעיל לז: [מוספתא דר"מ ספ"ה]. (ב) כמדות לז: (ג) לעיל כ. (ד) כמדות לז: (ה) לעיל סו. ושי"ן, (ו) כס"א טס"ף: ונמלא שאלה עצמו גנבה (ז) שמת כז, (ח) ז"ל דרבה וכן כמדות.

תורה אור השלם

1. אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך.
ויקרא כה לו
2. והיה כי תקטא ראשם והשיב את הגזילה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר קצא: ויקרא כה כב

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מוהר ליה רחמנא (מאן דמתני וכו') מתני לה ח"מ וי"ב ס"א מאן דמתני אמתניתין כ"ש אברייא ומאן דמתני לה אברייא אבל אמתניתין רמי בר חמא כרבא מתני לה: (ב) שם ומלכא את בניו: (ג) רש"י ד"ה מאן דמתני וכו' כרבא (וראשון טעמיה וטיקא) מ"מ וי"ב ס"א כיון דלכלוס מאן כפי להו לשלומי: פניה לפניהם. ועדיין לא אכלום אפילו קטנים חייבין כיון דגזילה קיימת צרסומיה דמרה הוא ורצנן הוא דפליגי עליה דסומכוס ולא תקשי אברייא דלעיל דלמך גדולים חייבין קטנים פטורים: אין חייבין צאונסיה. ללא קצילו עליהו נטירותא: צוול כל זוזא חשבינא צרבעה דנקי וכן כל היכא דמי צוול צפרק מי שמת (כ"ד דף קמו:). והיינו שני שלשי דמים וכולוה דמים לא נשלמו דלי הווי ידעי דבעו שלומי לא הווי אכלי צשרא והעור יחזירו כמות ששאל: איכא דמסיני (ו) להא. הניח להן אכילת אחריות נכסים חייבין: ארישא. דקאמר מתה אין חייבין צאונסיה ואם הניח להן אכילת קרקעות חייבין לשלם דאשחטבד נכסים מחייב דלזבון דקסדר רבא חיוב אונסין משעת שאלה מוטל על השואל ופליגא דרב

גליון הש"ס

גמ' פרה שאלה משתמשין בה כל ימי שאלתה. עיין שטת מקובלת צ"מ דף קט ע"א ד"ה ארי עד הארבעה בשם הרשב"א והר"ן:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

[א] תוס' ד"ה א"ש וכו' ולכן אין חייבין להחזיר דמלוה על פה. עיין שער המלך פ"ח מהלכות מלוה ולה הלכה ה' ד"ה ואימתי: